

MỘT SỐ GIẢI PHÁP ĐẨY VIỆC PHÂN LUỒNG HỌC SINH TRONG GIÁO DỤC PHỔ THÔNG

Hiện nay, để đảm bảo hoạt động giáo dục phổ thông định hướng nghề nghiệp được hiệu quả, việc phân luồng học sinh phổ thông đang là nhu cầu cấp thiết. Phân luồng học sinh từ trung học phổ thông giúp cho việc định hướng giáo dục, định hướng nghề nghiệp được chính xác hơn, giúp cho học sinh được đào tạo theo đúng năng lực và nguyện vọng của bản thân. Tuy nhiên, hiện nay việc phân luồng học sinh còn có những hạn chế, bất cập nhất định. Mục tiêu đề ra là phải thu hút được 30% học sinh tốt nghiệp trung học cơ sở (THCS) vào học trung cấp chuyên nghiệp (TCCN) và học nghề từ năm 2010 đến 2020, để thực hiện mục tiêu đó, cần thiết phải tính tới những giải pháp cụ thể.

Theo đó, đổi mới công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông là một trong những giải pháp quan trọng nhằm thúc đẩy việc phân luồng trong giáo dục phổ thông. Mục đích của giải pháp này nhằm nâng cao hiệu quả công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông nhằm giúp cho học sinh có khả năng tự xác định được nghề nghiệp tương lai phù hợp với tiềm năng nghề nghiệp của bản thân, hứng thú với nghề nghiệp lựa chọn và phù hợp với nhu cầu nhân lực của địa phương.

Có thể nói rằng, đổi mới nội dung chương trình giáo dục hướng nghiệp theo hướng tiếp cận năng lực. Tăng thêm các chủ đề giúp học sinh tự nhận định đánh giá năng lực của bản thân, có tài liệu giới thiệu về các ngành nghề, cơ sở đào tạo. Tăng thời lượng cho việc tư vấn chọn ngành nghề. Biên soạn lại mục tiêu, nội dung chương trình cho sát với thực tế, dành khoảng 35% thời lượng cho các trường tự chọn các nội dung phù hợp với ngành nghề của địa phương. Biên soạn tài liệu theo các nhóm chủ đề. Để góp phần hướng việc học tập của học sinh gắn với thực tế và cộng đồng, trong nội dung chương trình giáo dục và tư vấn hướng nghiệp, cần có phần giới thiệu của địa phương. Các trường sẽ lựa chọn chủ đề phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội, văn hoá của địa phương mình. Thường xuyên kiểm tra, giám sát việc thực hiện chương trình, để có những điều chỉnh kịp thời những vấn đề nảy sinh trong quá trình thực hiện.

Song song với nó là việc tiến hành đổi mới tổ chức, quản lý giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông.

Bên cạnh đó, cần thiết phải thành lập lại bộ phận quản lý công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông trực thuộc Bộ Giáo dục và đào tạo. Xây dựng kế hoạch thực hiện giáo dục và tư vấn hướng nghiệp. Cần thành lập Ban giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường bao gồm nhiều tiểu ban với các chức năng, nhiệm vụ khác nhau như Tiểu ban kế hoạch, Tiểu ban tư vấn nghề, Tiểu ban dạy nghề... Ban có nhiệm vụ tư vấn, tham mưu cho hiệu trưởng về công tác xây dựng kế hoạch thực hiện giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường. Kế hoạch được xây dựng dựa trên mục tiêu đào tạo của ngành, của sở và được cụ thể hoá trong từng học kỳ, từng tháng, từng tuần. Kế hoạch phải thể hiện rõ các con đường tư vấn hướng nghiệp mà nhà trường phải thực hiện, các mục tiêu phải đạt được và các điều kiện cần thiết để đạt được mục tiêu đó. Việc lập kế hoạch phải đảm bảo tính dân chủ, công khai để tập trung trí tuệ của tập thể giáo viên, đồng thời nâng cao trách nhiệm của các thành viên trong nhà trường. Ngoài kế hoạch chung hằng năm của trường, cần phải có kế hoạch chi tiết cụ thể cho từng hoạt động. Kế hoạch này cần được thông qua các giáo viên, liên tịch, sau đó được hiệu trưởng duyệt mới triển khai thực hiện. Đặc biệt, các kế hoạch cần có sự tham gia, phối hợp của địa phương, phụ huynh và các lực lượng khác.

Mặt khác tiến hành xây dựng kế hoạch phối hợp của nhà trường với các lực lượng xã hội về giáo dục hướng nghiệp. Đây là hoạt động rất thiết thực và mang lại hiệu quả cao. Hoạt động tư vấn không phải chỉ thực hiện theo từng đợt mà phải được tiến hành trong suốt quá trình học tập của học sinh. Hoạt động này bao gồm giới thiệu cho học sinh về hệ thống trường đào tạo nghề từ trung ương đến địa phương, hệ thống các trường CĐ, ĐH, TCCN. Tìm hiểu tâm tư và nguyện vọng, khuynh hướng, hứng thú và kế hoạch nghề nghiệp của từng học sinh. Do các chỉ số tâm - sinh lý liên quan trực tiếp đến nghề định chọn. Theo dõi các bước phát triển phù hợp nghề của từng học sinh qua các hoạt động hướng nghiệp mà học sinh tham gia để tư vấn cho các em và phụ huynh một cách chính xác nhất.

Xây dựng kế hoạch bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ cho giảng viên, công nhân viên của nhà trường về giáo dục và tư vấn hướng nghiệp cũng là một nội dung quan trọng của giải pháp đổi mới nội dung hướng nghiệp, góp phần thúc đẩy việc phân luồng trong giáo dục phổ thông. Hiện nay, do vấn đề biên chế nên nhiều trường chưa có giảng viên chuyên trách cho công tác này, vì vậy

phải lựa chọn những giảng viên có khả năng kiêm nhiệm. Các giảng viên này có năng lực về tổ chức, giao tiếp, tâm lý... có thể đảm nhiệm những công việc của công tác tư vấn hướng nghiệp. Có thể tận dụng các buổi sinh hoạt chuyên môn, các buổi gặp gỡ giao lưu rút kinh nghiệm, trao đổi về tài liệu tư vấn hướng nghiệp.

Bên cạnh đó, cần thiết phải đa dạng hoá việc tổ chức dạy nghề cho học sinh. Cần có thêm một số ngành nghề phù hợp hơn với đa số học sinh, đồng thời phải phù hợp với điều kiện về giảng viên và cơ sở vật chất của trường. Đa dạng hoá các ngành nghề đào tạo giúp cho học sinh có nhiều cơ hội lựa chọn học tập và có nhiều cơ hội để phát huy khả năng hứng thú nghề nghiệp. Tổ chức thực hiện các loại hình hướng nghiệp, dạy nghề sao cho phù hợp với nguyện vọng của số đông học sinh, phù hợp với hoàn cảnh, nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

Tiến hành chỉ đạo sát sao việc thực hiện kế hoạch giáo dục và tư vấn hướng nghiệp. Việc triển khai kế hoạch đòi hỏi đúng đối tượng, phù hợp thời gian và tiến độ. Tổ chức tốt sinh hoạt chuyên môn, dự giờ, thao giảng của giảng viên dạy giáo dục hướng nghiệp. Khuyến khích các thầy cô sử dụng thành thạo đồ dùng dạy học, ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy. Tăng cường kiểm tra kế hoạch giảng dạy, góp ý trao đổi về chuyên môn.

Nhất thiết phải luôn quan tâm và sát sao kiểm tra, đánh giá việc thực hiện giáo dục và tư vấn hướng nghiệp. Lập kế hoạch kiểm tra định kỳ và kiểm tra chuyên đề giáo dục hướng nghiệp. Xây dựng hệ thống các tiêu chí đánh giá giảng viên trong giáo dục hướng nghiệp, đánh giá hiệu quả hoạt động của từng cá nhân đảm bảo tính khách quan, chính xác và công bằng. Kết quả đánh giá chung được coi là tiêu chí để đánh giá thi đua của tổ nhóm chuyên môn. Xây dựng các tiêu chí đánh giá học sinh trong giáo dục hướng nghiệp (trong tài liệu bồi dưỡng giảng viên lớp 11 đã hướng dẫn một số định hướng về đánh giá, về yêu cầu: “đảm bảo tính khách quan, công bằng, kết quả đánh giá chung được coi là tiêu chí thi đua để đánh giá các cơ sở giáo dục. Kết quả đánh giá của cá nhân được coi là một trong những tiêu chí để đánh giá hạnh kiểm và ghi vào học bạ”). Việc đánh giá sẽ giúp các em tự tin hơn trong việc chọn nghề phù hợp với bản thân.

Ngoài ra, cần thiết phải hỗ trợ, tạo điều kiện đảm bảo về cơ sở vật chất, nội dung chương trình hỗ trợ cho công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông. Nghiên cứu ban hành chính sách đào tạo giảng viên hướng nghiệp để có thể thực hiện tốt công tác giáo dục hướng nghiệp cho học sinh. Trong điều kiện chưa có giảng viên hướng nghiệp, nhà trường cần tạo điều kiện cho giảng viên làm công tác hướng nghiệp được bồi dưỡng thường xuyên về chuyên môn và phối hợp với các trường TCCN, trường trung cấp nghề, các trường CD; ĐH, các cơ sở sản xuất và kinh doanh để tổ chức tốt hoạt động giáo dục hướng nghiệp và tư vấn nghề nghiệp cho các em. Nhà trường cần làm tốt công tác hướng dẫn các em tìm hiểu, tham khảo các kênh thông tin về nghề nghiệp và nhu cầu nguồn nhân lực để các em lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với năng lực và nhu cầu phát triển nguồn nhân lực của đất nước. Xây dựng kế hoạch xây dựng đội ngũ giảng viên hướng nghiệp. Hiện nay chúng ta không có đội ngũ giảng viên hướng nghiệp được đào tạo nghiêm chỉnh, không có phương pháp và kỹ thuật tư vấn; còn công tác tư vấn hướng nghiệp thiếu cơ sở lý luận, không có cơ sở vật chất kỹ thuật tương ứng. Vì vậy Nhà nước cần xây dựng một Trung tâm đào tạo giảng viên hướng nghiệp có tầm cỡ quốc gia với sự trợ giúp của nước ngoài và có đội ngũ giáo viên thực hiện việc giảng dạy hướng nghiệp và tư vấn nghề nghiệp cho học sinh.

Trên cơ sở giải pháp đề xuất, lãnh đạo nhà trường chỉ đạo các bộ phận chuyên môn và Ban hướng nghiệp thực hiện đúng theo các yêu cầu đề ra. Các biện pháp nếu được thực hiện theo đúng tinh thần và tiêu chí đã đề ra thì sẽ phát huy tốt tác dụng, giúp cho chất lượng và hiệu quả công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp trong nhà trường được nâng cao. Công tác tư vấn được thực hiện tốt khi có sự phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và cộng đồng, đặc biệt khi có sự tham gia của các cơ sở đào tạo nghề và doanh nghiệp.

Một giải pháp quan trọng để thúc đẩy phân luồng học sinh đó là mở rộng quy mô đào tạo giáo dục nghề nghiệp (GDNN) phù hợp với nhu cầu của địa phương

Mục tiêu của giải pháp này là mở rộng quy mô đào tạo giáo dục nghề nghiệp phù hợp với nhu cầu của địa phương nhằm tạo cơ hội học tập cho mọi người, đáp ứng nhu cầu nhân lực của địa phương.

Mở rộng quy mô đào tạo giáo dục đòi hỏi phải tiến hành đổi mới chương trình giáo dục nghề nghiệp theo hướng tích hợp lý thuyết với kỹ năng nghề. Xây dựng và đổi mới nội dung, chương trình, giáo trình dạy nghề theo tiêu chuẩn kỹ năng nghề phù hợp với tiến bộ KT, công nghệ trong sản xuất và tiếp cận với trình độ tiên tiến trong khu vực và thế giới, đảm bảo đào tạo liên thông. Xây dựng chương trình dạy nghề theo hướng tích hợp lý thuyết với kỹ năng nghề, tiếp cận với công nghệ sản xuất của các doanh nghiệp, để học sinh khi ra trường có các kỹ năng nhất định, đáp ứng yêu cầu tuyển dụng của các doanh nghiệp. Nâng cao chất lượng chương trình đào tạo giáo dục nghề nghiệp.

Bên cạnh đó, phải phát triển các hoạt động nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ và sản xuất trong các cơ sở giáo dục nghề nghiệp để gắn liền việc học với thực tập. Việc giải quyết "đầu ra" rất quan trọng đối với công tác đào tạo, do đó cần gắn đào tạo với giải quyết việc làm. Các trường cần xây dựng mối quan hệ chặt chẽ với các doanh nghiệp. Các cơ sở cần chủ động hơn nữa trong việc liên hệ với các doanh nghiệp để ký kết các hợp đồng tuyển sinh đào tạo và sử dụng nhân lực do mình đào tạo. Phối hợp với các doanh nghiệp trong suốt quá trình giảng dạy và quản lý. Phía doanh nghiệp có thể cùng tham gia giảng dạy lý thuyết và hướng dẫn học sinh thực hành. Qua đó giúp giảng viên và học sinh tiếp cận những công nghệ mới, chương trình đào tạo mới góp phần nâng cao chất lượng đào tạo. Mục tiêu nội dung đào tạo trong giáo dục nghề nghiệp cần được đổi mới theo hướng đáp ứng nhu cầu của thị trường, của các cơ sở sử dụng lao động. Sự phối hợp giữa nhà trường và đơn vị sản xuất, kinh doanh trong việc triển khai xây dựng mục tiêu và nội dung đào tạo theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo và phải xét đến tính đặc thù của đơn vị sản xuất là nơi sẽ tiếp nhận học sinh tốt nghiệp. Việc đa dạng hoá và đổi mới phương thức, cơ chế gắn kết giữa đào tạo và sử dụng lao động qua đào tạo trong hệ thống giáo dục nghề nghiệp được thể hiện ở các nội dung chủ yếu: thành lập cơ sở đào tạo tại doanh nghiệp; thành lập cơ sở sản xuất trực thuộc các cơ sở đào tạo; ký kết các hợp đồng đào tạo, bồi dưỡng; tổ chức liên kết đào tạo; huy động các chuyên gia ở các cơ sở sử dụng lao động tham gia xây dựng chương trình đào tạo và giảng dạy; các cơ sở sử dụng lao động tạo điều kiện về địa điểm cho học sinh thực tập, cho đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý và học sinh tham quan thực tế; các cơ sở sử dụng lao động tiếp nhận học sinh tốt nghiệp; cung cấp thông tin

phản hồi về sự phù hợp của đào tạo với sử dụng. Xác định nguyên tắc đào tạo theo nhu cầu và hướng tới đào tạo có địa chỉ, tăng cường đào tạo theo đặt hàng.

Xây dựng đội ngũ giảng viên có chất lượng đáp ứng yêu cầu đào tạo nghề cũng là một trong những giải pháp quan trọng nhằm nâng cao chất lượng đào tạo phân luồng học sinh. Đội ngũ giảng viên có vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng dạy nghề do đó cần có chính sách để thu hút giảng viên giỏi để giảng dạy tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp. Nhà trường cần có kế hoạch sử dụng hợp lý đội ngũ giảng viên để phát huy được sức mạnh vốn có, những khả năng tiềm ẩn của từng giảng viên trong đội ngũ. Việc bố trí đúng người, đúng việc, hợp khả năng sẽ làm cho mọi hoạt động của nhà trường đạt được hiệu quả hơn. Có kế hoạch bồi dưỡng cho giảng viên để nâng cao trình độ chuyên môn và tay nghề cho giảng viên. Việc bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn cho giảng viên phải thực sự thiết thực và phục vụ cho công tác giảng dạy của giảng viên, nâng cao năng lực chuyên môn, khả năng sư phạm cũng như khả năng tham gia các hoạt động giáo dục và các hoạt động khác cho đội ngũ giảng viên trong trường, đồng thời tăng cường công tác thanh kiểm tra chuyên môn nghiệp vụ để nâng cao trình độ cho giảng viên.

Nâng cao chất lượng giáo viên gắn liền với việc đổi mới phương pháp giảng dạy trong nhà trường, khắc phục lối dạy truyền thụ một chiều, từng bước áp dụng các phương pháp tiên tiến và phương tiện hiện đại vào dạy học, bảo đảm điều kiện về thời gian cho học sinh và sinh viên tự học.

Bên cạnh đó, nhất thiết phải có giải pháp tăng cường cơ sở vật chất và trang thiết bị cho các cơ sở giáo dục chuyên nghiệp để mở rộng quy mô đào tạo thu hút số lượng lớn học viên tham gia, tích cực phát triển việc tập nghề nghiệp, thực hiện đúng chủ trương và định hướng trong việc phân luồng đào tạo học sinh. Các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cần phải được nâng cấp để hoàn thành chức năng đào tạo của mình, đặc biệt là nâng cấp cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho dạy và học: xây dựng, sửa chữa và nâng cấp, mở rộng quy mô các cơ sở giáo dục nghề nghiệp, đặc biệt cho các vùng khó khăn; tập trung vào xây dựng, sửa chữa, nâng cấp các trường thực hành, phòng học chuyên môn, phòng thí nghiệm, thư viện để đáp ứng yêu cầu tăng quy mô đào tạo và tăng chất lượng đào tạo; sửa chữa, bảo quản và khai thác có hiệu quả các trang thiết bị hiện có; mua sắm các trang thiết bị phù hợp với yêu cầu dạy và học và phù hợp với quy mô đào tạo và các biện pháp tiếp cận được với kỹ thuật và công nghệ tiên tiến,

đồng thời hỗ trợ cho giảng viên thực hiện đổi mới phương pháp dạy học. Nhà trường cần động viên khuyến khích tự làm đồ dùng dạy học để khắc phục tình trạng thiếu đồ dùng dạy học và dạy chay; thiết lập mạng lưới tuyển sinh vào các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đến cấp huyện và các trường THPT, THCS; đầu tư mở rộng quy mô các cơ sở dạy nghề, TCCN ở những vùng còn gặp nhiều khó khăn; có các giải pháp đối với cơ sở đào tạo giáo dục nghề nghiệp theo hướng sát nhập các cơ sở (Trung tâm giáo dục hướng nghiệp và trung tâm giáo dục thường xuyên, trung tâm dạy nghề) với vai trò chủ động của địa phương.

Các cơ sở đào tạo cần tiến hành ký kết các hợp đồng liên kết đào tạo với các cơ sở sử dụng lao động, hoặc tiến hành các phương thức, cơ chế khác phù hợp với năng lực và điều kiện của cả hai bên, trong đó phân rõ trách nhiệm của từng bên với những điều khoản cụ thể về thời gian và quyền lợi... Thực hiện trao đổi thông tin giữa các cơ sở đào tạo và các cơ sở sử dụng lao động. Các cơ sở đào tạo thiết lập bộ phận/trung tâm thông tin thị trường lao động và dịch vụ việc làm có nhiệm vụ tư vấn cho nhà trường xây dựng chương trình đào tạo mới, điều chỉnh chương trình đào tạo hiện hành để có thể đáp ứng kịp thời yêu cầu của các cơ sở sử dụng lao động do nhà trường cung ứng.

Như vậy, để thúc đẩy việc phân luồng học sinh, cần thiết phải có những giải pháp cấp bách và thường xuyên, cụ thể đó là tăng cường chất lượng giảng dạy, mở rộng quy mô đào tạo, đổi mới và hoàn thiện chương trình đào tạo học sinh, đầu tư hạ tầng, cơ sở vật chất hiện đại, tuyển dụng và đào tạo đội ngũ giáo viên giảng dạy và tư vấn nghề nghiệp có năng lực chuyên môn, am hiểu tâm lý tuổi học sinh, có khả năng ngoại ngữ... Với những điều kiện và giải pháp như vậy, việc thúc đẩy phân luồng học sinh mới đạt được hiệu quả cao và đáp ứng được nhu cầu chung của xã hội.

